

a nelze u nich v principech shledat případné prvenství. Každý princip je významný při důsledné realizaci.

Za autora každého principu je třeba považovat až jeho realizátora. Městská veduta z ptáčích perspektivy vyžadující dvorní průčelí objektů se dosud řešila částečně nebo s chybami, či pouze v náznaku. Po roce 2000 přišel Jaroslav Staněk u informativních map měst v lineární perspektivě se stíny vrženými prvně s důsledným zobrazením všech dvorních prostorů. Tak byla významně obohacena vedutistika nejen naše, ale i v obecném kontextu.

prof. Ing. arch. Karel KIBIC, DrSc.
k.kibic@seznam.cz

Ivo Hlobil v českém dějepisu umění... a památkové péči

Ve dnech 15. a 16. 2. 2022 se ve spolupráci Ústavu dějin umění AV ČR, Katedry dějin umění FF UP v Olomouci a Národního památkového ústavu uskutečnila konference *Ivo Hlobil v českém dějepisu umění*. Věnována byla památce význačného kunsthistorika, medievalisty a památkáře, který zemřel na podzim minulého roku ve věku 78 let.

První den konference se odehrál v přednáškovém sále pražského Ústavu dějin umění a tematicky se zaměřil na období gotiky, jež tvořilo stěžejní oblast Hlobilova badatelského zájmu. Ve třech blocích nazvaných „Umění 14. století, Parlérův a katedrála“, „Krásný sloh“ a „Pozdní gotika“ vystoupili se svými příspěvky kolegyňe a kolegové s profesorem Hlobilem spjatí úzkou odbornou i přátelskou vazbou. Jednalo se o sedmáct předních historiček a historiků umění, jejichž příspěvkům se zde nemůžeme věnovat podrobněji, a zaměříme se proto na obecnou podstatu, charakterizující Ivo Hlobila coby špičkového medievalistu.

Dnes, kdy se stává samozřejmostí spíše úzká odborná specializace, nás překvapí především úctyhodný záběr Hlobilova badatelského zájmu. Jednotlivé příspěvky konference tuto šíři ilustrativně pokryly. Na prvním místě to bylo sochařství krásného slohu kolem roku 1400, kdy svou pozornost celoživotně věnoval například okruhu Mistra Michelské madony, madoně Šternberské či sochařství parlérůvské huti. Významně přispěl také k poznání sochařství pozdně gotického, přičemž ve středu jeho zájmu stál především Světelský oltář. Ze-

jména v posledních dvou desetiletích života se pak zabýval sochařským typem Madony na lvu a výsledky tohoto bádání se setkaly s výrazným mezinárodním ohlasem. Zvláštním odborným zájmem Ivo Hlobila se ve stejné době stal také fenomén gotických gravírovaných roušek; výraznější výstup této badatelské práce však již bohužel nestačil publikovat.

Jak poukázali přednášející, při práci s uměleckými artefakty postupoval Ivo Hlobil jako bytostný systematik s vytříbeným kritickým myšlením, aniž by však přehlížel estetickou či emocionální podstatu díla. Svůj výzkum vždy opíral o důslednou práci s prameny a zásadně se vyvaroval spekulací. Přes nespornou schopnost precizní formálně-stylistické analýzy své badatelské závěry vyvozoval vždy až po konzultaci s restaurátory a na základě podrobného materiálového rozboru. Jen nemnoho našich medievalistů má na svém kontě tolik určených datací a proveniencí gotických děl jako Ivo Hlobil. Přesto se nikdy nepasoval do pozice neomylného, vždy byl ochoten připustit oponentní názor a na základě odborného dialogu revidovat své předchozí bádání. Jeho přísně vědecká metodika práce nevyklučovala elementární lidskost a pověstný smysl pro humor, jak to opět připomenuly příspěvky konference.

Ivo Hlobil rovněž významně přispěl k bádání o naší gotické architektuře, přičemž se věnoval zejména tvorbě Petra Parlérě, jeho huti a následovníků Jindřicha, Jana a Václava. Konference připomněla například Hlobilův výzkum jižní věže svatoštěpánského domu ve Vídni, na níž se od roku 1398 podílel Václav Parlér a jež vykazuje úzké formální souvislosti s věží pražského chrámu svatého Víta. Hlobil se přitom opíral o průzkum kamenických značek a řešerše týdních účtů ze stavby obou katedrál, na jejichž základě dokázal přesně datovat odchod Václava Parlérě z Prahy do Vídně. V příspěvku na toto téma tak konference přiblížila neobyčejnou preciznost Hlobilovy badatelské práce.

Na druhý den se konference přesunula do auditoria Katedry dějin umění v Olomouci, u jejíhož zrodu na počátku 90. let minulého století Ivo Hlobil stál a kde poté až do své smrti působil. Celkem dvacet Hlobilových kolegů z katedry i dalších hostů zde vystoupilo opět ve třech cyklech nazvaných „Morava a výstavy „moravské gotiky“, „Humanismus a renesance“ a „Dějiny a teorie památkové péče“. Zazněly tak příspěvky z dalších oblastí, jež tvořily základ Hlobilova badatelského zájmu, a představily jej rovněž jako vynikajícího kurátora výstav o gotickém a raně renesančním umění,

1

2

3

Obr. 1. První den konference se konal v zaplněném sále Ústavu dějin umění AV ČR na pražském Starém Městě. Foto: Vilém Faltýnek, 2022.

Obr. 2. Diskuse v pražské části konference, hovoří doc. Ondřej Jakubec, Ph.D. Foto: Vilém Faltýnek, 2022.

Obr. 3. Sál olomoucké Filozofické fakulty Univerzity Palackého během druhého konferenčního dne, za bohaté účasti studentů. Foto: Vilém Faltýnek, 2022.

ale také coby našeho předního památkáře.

Památkovou péčí se Ivo Hlobil zabýval už od počátku své profesní dráhy; koneckonců jí věnoval již svou disertační práci obhájenou v roce 1977 u Jaroslava Pešiny. Konference připomněla zejména jeho stěžejní dílo *Na základech konzervativní teorie české památkové péče*, jež v roce 2008 vydal Národní památkový ústav. Ve svých teoretických statích se Hlobil zabýval především třemi okruhy, které postihují specifickou tuzemskou památkovou péči i v mezinárodním kontextu. Jednak to byla teorie městských památkových rezervací, dále téma tzv.

československé restaurátorské školy – kterýžto terminus, jak připomněl jeden z příspěvků, Ivo Hlobil v roce 1982 natrvalo zakotvil v dějepisu umění – a v neposlední řadě teorie zámeckých a hradních interiérových expozic. Konference neopominula ani Hlobilovu práci historiografickou, v níž se věnoval především osobnosti Aloise Riegla a jeho českých žáků Maxe Dvořáka, Vojtěcha Birnbauma a Vincence Kramáře. Historiografii dějin umění přitom obohatilo zejména jeho zdůraznění dichotomie mezi rieglovským anti-estetismem a anti-subjektivismem a opačnými postoji Maxe Dvořáka, jež se později promítla i do dvou základních tendencí v podobě analytické a syntetické památkové péče.

Navzdory názvu jeho nejúspěšnější publikace ukázala konference Hlobila jako nekonzervativního památkáře. Nejenže se zásadně nestavěl proti intervencím současné architektury do historického kontextu – byť přitom zdůrazňoval právě hledisko dvořákovského estetismu a „vyšší architektonické jednoty“. Zároveň jako přesvědčený demokrat věřil v konsenzus památkové péče a názoru veřejnosti, což se projevovalo v Hlobilově ve své době překvapivé obhajobě „dvoukolejnosti“ památkové péče, ale i například v legitimizaci snah o obnovení mariánského sloupu na Staroměstském náměstí v Praze, jež předpověděl již v roce 1989.

Atraktivitu konference na počest Ivo Hlobila potvrdila i vydatná účast posluchačů, kteří zcela zaplnili oba konferenční sály. Všechny příspěvky se vyznačovaly vysokou odbornou kvalitou a dlužno též vyzdvihnout precizní organizaci, která dbala na přesné dodržování patnáctiminutových časových limitů. Kolokvium proběhlo v neformální, takřka přátelské atmosféře, v níž nechyběl prostor pro dojetí i humor. Jen těžko si lze představit důstojnější poctu profesorovi Ivo Hlobilovi, než jakou mu složila únorová konference.

Mgr. Milan KUDYN
NPÚ, Generální ředitelství v Praze
kudyn.milan@npu.cz

11. výjezdní zasedání archeologů Národního památkového ústavu

S roční pauzou způsobenou složitou epidemiologickou situací proběhlo 15. června 2021 jedenácté výjezdní zasedání archeologů Národního památkového ústavu. Každým rokem pořádá tuto výroční událost některé z územních odborných pracovišť NPÚ (dále jen ÚOP), v roce 2021 se tohoto úkolu úspěšně zhostilo pražské ÚOP a poskytlo archeologům prostory svého detašovaného pracoviště, úložiště archeologických nálezů v Praze-Bohnicích a přilehlou zahradu. Na organizaci se podílel také Odbor archeologie Generálního ředitelství NPÚ.¹ Zasedání bylo i vzhledem k delší pauze nabitě informacemi o uplynulých akcích i plány do budoucna, debatami a polemikami.

Úvodní slovo pronesla Jana Michalčáková, náměstkyně pro památkovou péči NPÚ, která se zabývala zejména chystanou koncepcí odboru archeologie v rámci celkového koncepčního materiálu působení NPÚ pro další období. Dotkla se zejména základních okruhů problémů, jako je hospodaření s archeologickými nálezy a prostředky alokovanými v rozpočtu na provádění archeologických výzkumů. Poté účastníci zasedání uvítali vedoucí odboru archeologie generálního ředitelství NPÚ Jan Pařez, který další jednání moderoval a představil nové kolegy v řadách archeologů, Janu Řehouňkovou (ÚOP Pardubice) a Romana Brejchu (ÚOP Ústí nad Labem).

Stav naplnění cílů staré koncepce NPÚ (2016–2021) pro obor archeologie – archeologický památkový fond – shrnul Jaroslav Podliska a Martin Tomášek. Konstatovali, že mimo jiné vznikly dva významné regionální depozitáře pro archeologické nálezy a obor archeologie v NPÚ se obecně snažil reagovat na aktuální výzvy, např. v souvislosti s vývojem v legislativní oblasti. Řada cílů však zůstala nenaplněna a zůstává aktuální i pro další období. Ohledně plánů do budoucna bylo konstatováno, že je důležité prostřednictvím nové koncepce přesněji definovat priority oboru archeologie a jeho roli při výkonu statutární činnosti NPÚ, včetně pečlivé analýzy silných a slabých stránek v oblastech, kde vidíme zejména prostor pro další rozvoj. Opakovanou otázkou zůstává personální disproporce mezi jednotlivými pracovišti NPÚ. Vyzdvíženy byly metodické dny, archeologické dílny a nastavení a průběžné plnění měřitelných cílů nové koncepce. Je třeba precizovat a obhajovat principy preventivní památkové

archeologie v památkové péči a jako obor se hlásit k používání moderních archeologických metod. Tyto metody se musí stát standardem práce archeologů za plné podpory NPÚ.

Jan Pařez dále představil aktuální stav problematiky integrovaného systému o archeologických datech (ISAD). V případě Státního archeologického seznamu ČR (SAS ČR) je vzhledem ke končící podpoře stávajícího systému důležité zvážit, zda bude při jeho dalším rozvoji preferována varianta integrace do Památkového katalogu (PK), či upřednostněno budování samostatného systému. J. Pařez informoval také o tom, že odbor archeologie GnŘ vytvořil společně s odborem IT analýzu problematiky Ústřední evidence oznámení (ÚEvO), další realizované analýzy se týkají budoucího systému evidence archeologických nálezů (EAN).

Jaroslav Podliska doplnil téma budování úložišť archeologických nálezů (depozitářů), když zdůraznil snahy pražského pracoviště, trvající už 11 let, zajistit nové úložiště archeologických nálezů, pocházejících z jeho terénní činnosti. Možným budoucím řešením je plán výstavby archeologického depozitáře NPÚ v areálu SZ v Ratibořicích. Představil i jeho první architektonické návrhy. Zdůraznil, že realizovaný depozitář může plnit některé centrální funkce a nabídnout potřebné zázemí také dalším ÚOP. Zmínil, že ve fázi těsně před realizací je také rozšíření depozitáře v Olomouci. I oblast ukládání archeologických nálezů a jejich řádná správa vyžadují strategii a strategická rozhodnutí, např. v návaznosti na standardy péče o sbírkové předměty archeologické povahy zapsané do Centrální evidence sbírek.

V diskusi zazněla výzva k zintenzivnění spolupráce se zahraničními institucemi a kolegy. Zmíněna byla nezastupitelná role SAS ČR pro práci archeologů NPÚ, a dále diskutována možnost integrace do stávajících systémů (PK). Následovala rozprava o dalších archeologických systémech. Závěr setkání byl věnován řešení agendy evidence archeologické terénní činnosti v NPÚ a vkládání informací o archeologických výzkumech NPÚ do informačních systémů archeologických ústavů AV ČR (Archeologická mapa České republiky), ke kterým

■ Poznámky

1 Proběhlo 11. výjezdní zasedání archeologů NPÚ, viz <https://www.npu.cz/cs/npu-a-pamatkova-pece/npu-jako-institute/zpravy/75003-probehlo-11-vyjezdni-zasedani-archeologu-npu>, vyhledáno 7. 9. 2022.